

Dlaczego demokracja jest lepsza od dyktatury?

Autor: Grzegorz Rutkowski

- I. **Temat lekcji:** Dlaczego demokracja jest lepsza od dyktatury ?
- II. **Obszar tematyczny:** Ustroje polityczne, patologie władzy, kultura polityczna
- III. **Przedmiot:** wiedza o społeczeństwie
- IV. **Etap edukacyjny:** szkoła podstawowa (klasy IV–VIII)
- V. **Czas trwania:** 90 minut
- VI. **Cele zajęć:**

Po zajęciach uczennica/uczeń będą potrafili:

- wskazać różnice pomiędzy systemem demokratycznym i dyktaturą;
- ocenić rolę jednostki w ww. systemach;
- określić zasady państwa demokratycznego;
- wymienić wady i zalety demokracji;
- wyjaśnić zasadę trójpodziału władzy i roli konstytucji;
- zastosować następujące pojęcia: demokracja, autokracja, dyktatura, trójpodział władzy, prawa jednostki, prawa obywatelskie, zasady demokracji, system polityczny, konstytucja.

Ponadto uczennica/uczeń nabędą umiejętności kluczowe:

- analizy tekstu (pisanego, infografika-ilustracji);
- krytycznego myślenia, wyciągania wniosków, formułowania ocen, stosowania argumentacji (zadania zamieszczone w kartach pracy oraz na podstawie krótkich filmów);
- wystąpień publicznych (prezentacja wyników prac na forum klasy);
- doskonalenia pracy z narzędziami TIK (aplikacja learningapps).

VII. Metody i formy pracy:

- a) rozmowa nauczająca (miniwykład),
- b) praca z tekstem i infografiką (materiał książkowy – tekst i ilustracje),
- c) praca z materiałem filmowym (burza mózgów),
- d) wykorzystanie aplikacji internetowej-learningapps (quiz wiedzy – Milionerzy),
- e) praca w grupach.

VIII. Kluczowe pojęcia:

demokracja, autokracja, dyktatura, trójpodział władzy, prawa jednostki, prawa obywatelskie, zasady demokracji, system polityczny, konstytucja

IX. Materiały pomocnicze:

1. Grażyna Bąkiewicz, *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*, Łódź 2022 (załączniki 1–5)
2. Karty pracy (I–V w oparciu o załączniki 1–5)
3. Aplikacja LearningApps.org (Milionerzy „Charakterystyka systemów politycznych” link: <https://learningapps.org/watch?v=p2q4954gj22> (uczniowie mogą sczytać kod QR i pobrać aplikację na telefon komórkowy)
4. Filmiki dostęp na YouTube: (czas trwania po około 2 minuty)
 - a) Trójpodział władzy – dlaczego jest podstawą dobrego ustroju https://www.youtube.com/watch?v=EoEoaCh_05I
 - b) Konstytucja – skąd się wzięła i dlaczego jest taka ważna <https://www.youtube.com/watch?v=3aKtvALkqa4>
5. Cytaty o demokracji (załącznik 6)
6. Rzutnik, komputer, dostęp do internetu

X. Przebieg zajęć:

1) Wprowadzenie:

Nauczyciel dzieli uczniów (lub sami się dobierają) na 5 grup (5–6-osobowych), a następnie uczniowie losują po jednej kopercie, w których znajdują się cytaty o demokracji (załącznik 6). Następnie zadaje uczniom pytanie: o czym będziemy rozmawiać na zajęciach? Uczniowie udzielają odpowiedzi, a nauczyciel wyświetla cytaty na tablicy z informacją, że na koniec zajęć jeszcze do nich wrócimy. **(5 minut)**

2) Rozwinięcie:

- a) Nauczyciel omawia w formie miniwykładu zasady funkcjonowania systemów politycznych na przykładzie demokracji i autokracji (tyranii, dyktatury) oraz roli jednostki w omawianych systemach. **(15 minut)**
- b) Rozdaje załączniki (1–5) wraz z kartami pracy (I–V) dla poszczególnych grup. Uczniowie zapoznają się z materiałami, następnie dzielą się z klasą wynikami swojej pracy. **(15 minut – praca własna, 5 minut – prezentacja każdej z grup, czyli 25 minut, łącznie 40 minut)**
- c) Nauczyciel pyta uczniów, czym jest trójpodział władzy oraz konstytucja (metoda burzy mózgów), następnie zapisuje te odpowiedzi na tablicy. Potem pokazuje uczniom 2 filmiki (1 – trójpodział władzy, 2 – konstytucja), na podstawie których uczniowie uzupełniają wcześniejsze wypowiedzi. **(10 minut)**
- d) Uczniowie otrzymują od nauczyciela kod QR i rozwiązują na komórkach quiz (Milionerzy – Systemy polityczne) lub nauczyciel za pomocą rzutnika pokazuje quiz, na który uczniowie udzielają odpowiedzi. **(10 minut)**

3) Podsumowanie:

Na zakończenie nauczyciel pyta poszczególne grupy, jak rozumieją rozdane na początku lekcji cytaty i pyta o skojarzenia następujących pojęć:

Demokracja to..., Dyktatura to..., Konstytucja to..., Trójpodział władzy to...,
Prawa obywatelskie to..., Nadużycie władzy to...

(10 minut)

XI. Podstawa programowa do przedmiotu wiedzy o społeczeństwie (szkoła podstawowa, klasy IV–VIII). Treści programowe:

a) Cele kształcenia – wymagania ogólne:

I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:

- uzasadnia znaczenie procedur demokratycznych i stosuje je w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy;
- wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej;
- przedstawia zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej i podstawowe organy władz publicznych;
- ma podstawową wiedzę na temat praw człowieka, środków masowego przekazu oraz wybranych spraw międzynarodowych.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń:

- wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego.

III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:

- przedstawia własne prawa i obowiązki;
- argumentuje zasadność postaw obywatelskich m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji.

IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:

- komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu;
- współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

b) Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

I. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:

– podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna).

II. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:

– wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; znajduje w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisy dotyczące wskazanej kwestii, podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;

– wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy; objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (bądź jej działań); przedstawia podstawowe kompetencje Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; podaje imiona i nazwiska urzędujących prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny;

– wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego; wymienia partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej oraz w organach stanowiących samorządu terytorialnego; przedstawia cele działania partii politycznych oraz wykazuje, że konkurują one w życiu publicznym; znajduje informacje na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych);

– wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących ten urząd, które wybrano w wyborach powszechnych, oraz o działaniach urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;

– wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej); przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu;

– wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum; wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące, oraz referenda lokalne we własnej społeczności, które były ważne;

– wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa.

Karta pracy na podstawie książki Grażyny Bąkiewicz *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

Grupa I (załącznik 1 s. 90–91)

Przeanalizujcie fragment książki *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

(załącznik 1 s. 90–91) i odpowiedzcie na następujące pytania:

1. Rozstrzygnij, kto ma rację w sporze pomiędzy Olesią a Wojtkiem? Uzasadnij odpowiedź.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Jakie dostrzegasz wady demokracji? (O czym wspominał już starożytny filozof Sokrates?)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Rozwiń myśl Olesi: „(...) Rządzenie wymaga mądrości i rozsądku (...)”. Jakich według Ciebie umiejętności wymaga jeszcze zarządzanie państwem?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Karta pracy na podstawie książki Grażyny Bąkiewicz *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

Grupa II (załącznik 2 s. 92–93)

Przeanalizujcie fragment książki *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

(załącznik 2 s. 92–93) i odpowiedzcie na następujące pytania:

1. Wymień niedemokratyczne działania Wojtka.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Jak myślisz, jakie skutki w państwie mogą wywołać wspomniane działania?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Dlaczego Oleśka tak nerwowo zareagowała na wprowadzone zmiany?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Karta pracy na podstawie książki Grażyny Bąkiewicz *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

Grupa III (załącznik 3 s. 94–95)

Przeanalizujcie fragment książki *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

(załącznik 3 s. 94–95) i odpowiedzcie na następujące pytania:

1. Na podstawie ilustracji z książki dopisz inne, niewymienione jeszcze cechy demokracji.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Jak oceniasz działania Wojtka: „Władzę ustawodawczą i wykonawczą połączył, i sam je sprawował, a sędowniczą – zlikwidował”. Uzasadnij odpowiedź.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Czy zgadzasz się z wypowiedzią Olesi: „Wojtek zniszczył to, co zbudowaliśmy. I nie chodziło nawet o domek, ale o nasze wzajemne relacje...”. Uzasadnij odpowiedź.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Karta pracy na podstawie książki Grażyny Bąkiewicz *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

Grupa IV (załącznik 4 s. 100–101)

Przeanalizujcie fragment książki *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

(załącznik 4 s. 100–101) i odpowiedzcie na następujące pytania:

1. Zapoznaj się z ilustracją przedstawiającą cechy dyktatury. Czy chciałbyś żyć w takim państwie? Uzasadnij odpowiedź.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Wymień państwa, w których istniała lub nadal występuje dyktatura.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Czy uważasz, że dyktatura ma jakieś zalety?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Karta pracy na podstawie książki Grażyny Bąkiewicz *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

Grupa V (załącznik 5 s. 104–105)

Przeanalizujcie fragment książki *Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka*

(załącznik 5 s. 104–105) i odpowiedzcie na następujące pytania:

1. Przeanalizuj ilustrację i udowodnij, że poziom graczy (gra w demokrację) zależy od poziomu ich społecznej świadomości.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. „Kto nadużywa władzy, może spodziewać się buntu”. Jak myślisz, o jakich nadużyciach władzy jest mowa w tekście?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Kim są według Ciebie „pożyteczni idioci”?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Cytaty o demokracji (załącznik 6)

Jeśli większość jest o czymś przekonana, to wcale nie znaczy, iż ma rację.

Waldemar Łysiak, *Konkwista*

Różnica między demokracją a dyktaturą jest taka, że w demokracji najpierw się głosuje, a potem dostaje rozkazy; w dyktaturze nie marnuje się czasu na głosowanie.

Charles Bukowski, *Najpiękniejsza dziewczyna w mieście*

Tomas Jefferson: Kiedy rząd boi się ludu, jest to ustrój wolności. Kiedy lud boi się rządu, jest to ustrój tyranii.

Glenn Beck, *I gadaj tu z idiotami*

W demokracji zmiany dokonują się stopniowo, wymagają czasu. Z dnia na dzień można co najwyżej przeprowadzić zamach stanu.

Dionisios Sturis, *Grecja. Gorzkie pomarańcze*

(...) Bo demokracja jest niewyraźna, wymaga samodzielnych decyzji i umiejętności poruszania się w mglistej aurze niepewności. Bez gwarancji, że się dokądś dojdzie. Bez świątłego celu. I bez wodza, który wskaże do niego drogę.

Anda Rottenberg, *Berlińska depresja. Dziennik*
